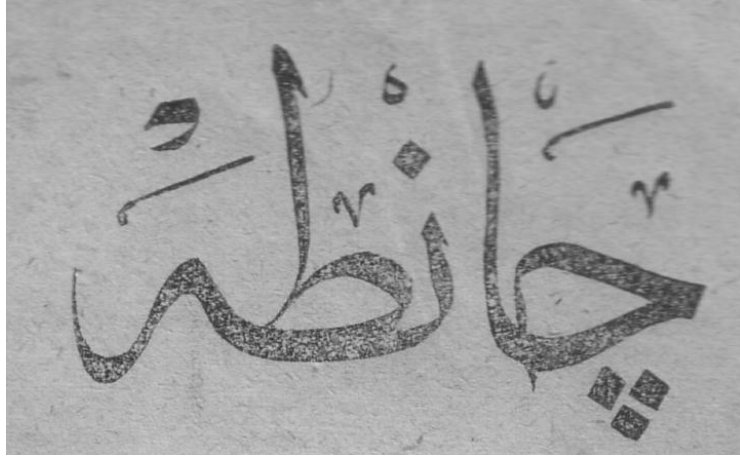

ÇANTA

YAZAN : Mehmet RIFAT

OSMANLICA ASLINDAN UYARLAYANLAR

Sayfa sırasına göre

1-5	Gamze	ALGAN
6-10	Serhat	BEKSAÇ
11-15	Özlem	ABANUS
16-20	Peri	KAL
21-25	Aslı	FENNİBAY
26-30	Ayşegül	GÜRSES
31-35	Elif	ÖZKILIÇ
36-40	Zeynep Esmâ	DEĞERLİ
41-45	Simge	ÖZAKINCI
46-50	İ. Soner	BURGUCU
51-55	Cevat Berke	SALİHOĞLU
56-60	Özgür	ÖZOMAY
61-65	Sümeyye	EKER
66-72	Levent	ÇEVİKER
73-80	İ. Soner	BURGUCU

Kapak Tasarım ve Düzenleme: İ. Soner BURGUCU
Prof .Dr. Mehmet KANAR gözetiminde hazırlanmıştır.

MANASTIRLI MEHMET RIFAT

Manastırlı Mehmet Rıfat (1851-1907) I. Meşrutiyet yıllarında yaşamış Türk aydınlarından. Dil, edebiyat, estetik, din, sosyoloji, medeniyet tarihi, genel kültür, matematik ve mimarlık gibi birbirinden çok farklı ve geniş bir alana yayılan yüz civarında eser kaleme almış ve bu eserlerin aşağı yukarı yetmiş kadarı yayımlanma imkânı bulmuştur. Mehmet Rıfat, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasal açıdan kendine yeni bir yön tayin etmeye çalıştığı çalkantılı döneminde, imparatorluğun aydın bir ferdi olarak ürettiği eser ve fikirlerle üzerine düşen görevi yerine getirmiştir. Maalesef, ne kendisi ne de eserleri bugün yeteri kadar tanınmaktadır. Hâlbuki Mehmet Rıfat, yaşadığı dönemin yol açıcı aydınlarından biri olmamakla birlikte, eserleri belli bir kaliteyi tutturmuş ve aydınlar arasında dikkate alınır bir konumdaydı. Halit Ziya Uşaklıgil gibi yaşadığı döneme damgasını vurmuş aydınlardan birinin, onun eserlerinden istifade ettiğini belirtmesi, bu hükmü destekleyici delil olarak gösterilebilir (Bkz.: Uşaklıgil 1987:318). Üstelik Mehmet Rıfat sadece dönemin aydınlarına değil, sıradan insanlarına ve hatta çocuklara hitap edecek eserler de hazırlayarak okuyucu kitlesinin toplumun farklı katmanlarından meydana gelmesini sağlamıştır. “**Tazarruname-i Sinan Paşadan Makalat-ı Müntahabe**”(Bkz.: Mehmet Rıfat tarihsiz) orta sınıf insanlar için, “**Tuhfetü'l-İslâm**” (Bkz.: Mehmet Rıfat 1308) ise daha ziyade çocukların istifadesi için hazırladığı eserlerdir.

Mehmet Rıfat, edebî açıdan Namık Kemal mektebinin, askerî ve siyasî açıdan da I. Meşrutiyet yıllarının önemli asker-devlet adamlarından Süleyman Paşanın takipçilerindedir. Bu münasebetle, bir taraftan İslâmcılık ve Osmanlıcılık, diğer taraftan da Türkçülük prensiplerini benimsemiştir. Bununla birlikte Mehmet Rıfat İslâmcılık ve Osmanlıcılık anlayışlarına daha yakın olmuştur. Eserlerinin sathî bir değerlendirmeye tâbi tutulmasıyla bu hükmün doğruluğu açıkça görülür.

Mehmet Rıfat'ın eserlerinden bir tanesi, **Çanta** adlı “mecmua”dır. **Çanta**, hem içeriğiyle toplumsal hayatın daha sağlıklı bir yapıya kavuşması yolunda -az da olsa- yaptığı katkı bakımından; hem de Mehmet Rıfat'ın dünya görüşünü, din, devlet ve millet mefhumlarına bakış açısını, İslâmcılık, Osmanlıcılık ve Türkçülük anlayışlarını nasıl sentez hâlinde benimsemiş olduğunu yansıtmaya açısından değerlendirilmesi gereken bir eserdir.

3.CÜZ
YA ŞEHİD YA GAZİ
ÜNVANIYLA 3 FASILDAN İBARET BİR TİYATRO HAVİDİR.

MÜELLİFİ
MEHMET RIFAT

Maarif Nezaret-i Celilesi'nin ruhsatıyla tab' olundu.
Birinci tabı
tekrar tabı müellifine raci ve her tabındaki temettü (cemiyet-i tedrisiye-i islamiye) ye
aittir.

Fiyatı bir çeyrek mecdiyedir.

Tiyatroda oynatılması için müellifine müracaat iktiza eder.
Sene

1874

Çantayı neşre ibtida eylediğim zaman daha mukaddimesinde (vezaif-i mukaddese-i askeriyemden tahlis-i vakt ettikçe)kaydıyla devam edeceğimi arz etmiştim. Şimdi aralık buldum bu üçüncü cüzü neşrettim. Yine vakit buldukça yazacağımı arz ederim.

Buraya yazdığım tiyatro mütalaasından anlaşılacağı vechile gazi Hüsayin Ağa, şehit Mehmet Çavuş, Binbaşı Tahir Ağa gibi mücahitlerin muhtasaran tercüme-i hallerini hâvî olduğundan bir nevi teracim-i ahval demek olacağı cihetle çantaya derci münasib görüldü.

Nekayisi erbab-ı kemalin mürüvvet -i hata puşaneleriyle örtülür me'mul ederim.

Mehmet Rıfat

EŞHAS(KİŞİLER)

Ahmet	:Bir köylü ve asker gönüllüsü.
Mehmet Çavuş	:Askerlik etmiş bir mücahit.
Binbaşı	:Kur'a memuru.
Hüsnü Efendi	:Kur'a memuru maiyetinde tabur katibi.
Hüseyin Efendi	:Keza maiyyetinde tabib
Şaban	:Bir köylü ve bir asker
Cazibe	:Şaban'ın yavuklusu
Selim Çavuş	:Kur'a neferatını sevke memur çavuş
Osman Çavuş	:Miralay'ın emir çavuşu

Bir miralay-bir diğer binbaşı -diğer iki tabur katibi-bir kaç zabıt -gönüllüler-diğer köylüler-istibdal askeri -mızıka

YA GAZİ YA ŞEHİD

(3 FASIL 3 PERDE ÜZERE MÜRETTİB)

Tiyatro

Birinci Fasil Birinci Perde

Manzara

Perde açılır bir köy meydanı bir tarafta göğsü nişanlı Mehmet çavuşla birkaç köylü, öbür tarafta Ahmet ile bir iki gönüllü diğer taraftan da sair köylüler birbirini müteakip gelmekte görünür.

YA GAZİ YA ŞEHİD

BİRİNCİ MECLİS

(Mehmet Çavuş-Yanıdakiler-Ahmet-Delikanlılar)

Ahmet

:Nafile üstüme düşmesin! Ben dediğimi yaparım. Artık gönül azabı çekmeden şunun bunun haline haset etmeden. Göğsü nişanlıları gördükçe göğüs geçirmekten bıktım... Ne yapayım? Gönümde ondan başka muhabbet yok... Bütün gece rüya görmeden baş alamıyorum. Hem de ne rüyalar! Kimi gece siz hepiniz asker olmuşsunuz kavgaya gitmişsiniz. Kiminiz şehit olmuş kiminiz beş on tane nişanla kavgadan gelmiş. Kimine gazi kiminize sancak kaldıran diye isimler takmışlar görüyorum. Hiddetinden ağlaya ağlaya uyanıyorum. Sonra belki yine böyle fena rüya görürüm diye üç dört gece uykuya yatmıyorum. Kimi gece kendimi muharebede görüyorum. Sevincimden uyanıyorum. Rüyanın olsun lezzetinden mahrum kalmamak için tekrar gözümü kaparım. Elimden gelse aylarca uyumak isterim... Ah bilmezsiniz ki yüreğim ne kadar büyük. Yine öyle iken asker olmadığım için kendimi hala çocuk sayıyorum... Öğünüyor demeyin! Siz de bilirsiniz ki bu köyde benim bilgime dayanacak kimse yoktur. Lakin düşünüyorum da kendimde hiçbir şey göremiyorum. Evet, ben burada şununla bununla güreşiyorum. Ancak kuvvet biraz da oyun sayesinde yine kendi arkadaşlarımı yeniyorum. Lakin askerler gülleyle, kurşunla, kılıçla, dövüşüyorlar. Düşmanlarını alt ediyorlar.

Bir Köylü

:Ahmet pehlivan! Kardeş! Anlaşıldı sen dediğini yaparsın. Şimdi askere gideceksin. Bari daha bir kere olsun güreşini seyredelim. Haydi Mehmet Çavuşla bir güreş et.

Ahmet

:Şimdi neredeyse kuracılar gelir. Vakit yok.

- Köylü** : *(Havaya güneşe bakarak)* Daha saat on bir onlar dörtte gelecekmış.
- Ahmet** : Peki ama Mehmet dediğiniz kimdir?
- Köylü** : Canım işte karşında oturuyor. Dün askerden geldi.
- Ahmet** : *(Mehmet Çavuşa bakarak)* Ben onunla güreş edemem.
- Köylü** : Niye? Sanki o senden kuvvetli mi?
- Diğer Köylü** : Öyle ya sanki sen ondan aşağı mı kalırsın?
- Ahmet** : Hay hay! Ben ondan çok aşağıyım. Dedim a ben onunla çıkışamam.
- Köylü** : Sanki sen niye ondan aşağı kalacaksın?
- Diğer Köylü** : Naz naz! Sanki sen Ahmet'i bilmezsin. Öyle der de soyunduğuyla üçüncü hamle de havayı gösterir.
- Köylü** : Haydi pehlivan haydi! Kuzum Ahmet! Kardeşim Ahmet!
- Ahmet** : Dedim a. Yapamam
- Diğer Köylü** : Kuzum Ahmet nazlanma.
- Ahmet** : Be kardeşler! Nazlanmak mazlanmak değil. Mehmet Çavuş dediğiniz babayiğit askerden gelmiş değil mi? Askerlik etmiş değil mi? Göğsündeki nişanlara bakın! Muharebeye gitmiş değil mi? Bir kere yüzündeki nura bakın! Hiç onunla güreşmek benim haddim mi? Ben burada köyünün sınırını geçmemiş, pazardan başka bir yere gitmemiş, avdan başka yerde tüfek atmamış, ölüden korkar, zahmete dayanamaz, adı pehlivan kendisi hala çocuk birtakım adamlarla güreşiyorum. Lakin! Gülleye kurşuna göğüs vermiş. Kılıca mızrağa eliyle karşı gelmiş. Düşmanla pençeleşmiş bir babacanla güreşmek elimden gelmez... Biz bir iki defa geçmediğimiz bir yoldan geçerken. Çayları, ekin demetlerini insan zanneder de seslenmeden geçmeyiz. O ise düşmanın karşısında zifiri karanlıkta tek başına dünyayı dolaşmıştır. Biz daha anamızın koynundan, babamızın yanından ayrılmamış çocuklarız. Bizim boğazımızı sıksalar ağzımızdan anamızın sütü akar. O aksıracak olsa burnundan düşman kanı gelir. *(Bu aralık Mehmet Çavuş öksürür)* Bakın öksürüşü bile canlı. Öksürürken sanki gök gürlüyor. Sanki yavrusunu kaybetmiş aslan bağılıyor... Hey babam hey!.. Mehmet Çavuş! Mehmet Çavuş aç kalmış. Yanında adam şehit olmuş birkaç kere yaralanmış, baş kesmiş yiğit, cesur bir pehlivandır. Benim bir tarafımdan tutsa kırar. El ense atsa boğar. Hiç askerlik eden, muharebe gören, düşman kesmek şerefine nail olan gaziyle, yaranın tadını duyan pişkin bir babayiğitle güreşmek olur? Ben değil Mehmet pehlivan gibi askerlik etmiş bir şahbazla güreş etmek askere hizmet etmiş bir hayvana bile karşı gelemem... Hem de ben haddimi biliyorum. Haydi diyelim ki ben yeneyim mümkün değil a farz. Fakat ne şerefle kendimi Mehmet

Çavuşla bir tutayım da meydana çıkayım? Karşısında el çırpayım? Düşman karşısında el çırpmış, birkaç kişiye birden meydan okumuş. Adamın elini öpmekten başka bir şey elimden gelmez... Siz beni götürün de Mehmet Çavuş'un elini öpeyim, askerliği sorayım, göğsündeki nişanlara doya doya bakayım.

Köylü : Aferin Ahmet!

Diğer Köylü : Amma da ettin ha. Ne kadar da ezberlemiş. Ahmet be! Bunları nereden öğrendin?

Ahmet : Nereden öğreneceğim? (*Yürüsene der*) Koca Mustafa'nın başını ağrıttım. Hala mı öğrenmeyeyim?

Köylü : Aşk olsun Ahmet.

Diğer Köylü : Öyleyse aferin!

Ahmet : Haydi Allah aşkına olsun beni Mehmet Çavuşun yanına götürün. Bu da askerlik delisi olmuş deyin.

Köylüler : Haydi gidelim.

Ahmet : (*Kemal-i ihtiramıyla varıp Mehmet Çavuş'un elini öper.*)

Köylü : Mehmet Çavuş! Şu bizim Ahmet pehlivan askerlik delisi olmuş. Göğsünüzdeki nişanlara bakmaya geldi.

Ahmet : Ağacığım! Şimdi kuracılar gelecek. Ben asker olacağım. Sen bana dua et de ben de senin gibi kavgalara gideyim, yaralanayım, baş keseyim, nişan alayım.

Mehmet Çavuş : (*Kalkıp Ahmet'in alnından öpererek*) Aferin aslanım. Hay hay asker olmalısın. Askerlik senin için biçilmiş kaftandır.

Köylü : Neler söylüyor görsen. Sanki kırk sene askerlik etmiş de...

Mehmet Çavuş : (*Hiddetlenerek*) Ya ne zannettin? Senin ırzını, namusunu, başını bahçeni, ecdadının şanını, şöhretini muhafaza eden kimdir? Senin burada rahatça yaşamana sebep kimdir? Bir kere düşünsene a! Askerler olmasa düşmanlar seni bu güzel topraklarda oturturlar mı? Hudutlarda asker olmasa buraları da bizim vatanımızdır diyebilir misin? Askerin süngüsü düşmanların gözüne saplanmasa mezarlıklarda dedelerimizin kavuklarını olsun görebilir miyiz? Bir tarafta azıcık çit olsa silahını omuzladığıyla soluğu orada alan kimdir? Sen evindesin onlar Yemende. Sen düğüne gidersin, onlar kavgaya. Sen burada çoluğunla çocuğunla oturur, rahatçacık ömür sürersin. Onlar hudutlarda, kalelerde, dağ tepelerinde yapayalnız nöbet beklerler. Sırası gelince aç kalırlar. Sekiz konak yere yaya giderler. Allah'ın gazabından numune olan topların

karşısında dururlar da indlerinde yine senin benim beylerin yaşayışı hiçbir şey değildir. Artık ağzımı açtırdın bari askerliği söyleyeyim de bak! İnsan için ondan güzel, ondan iyi bir sanat var mıdır? Bir kere asker oldun mu bir gün içinde bin kişiyle candan arkadaş olursun, hem ne arkadaş kardeşten üst. Hani bir lakırdı var “Allah kardeşi kardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış” derler. Askerlikte öyle değil. Mustafa’nın parası senin, senin paranda onun. Bir can ayrı bir can! Bazı kere onu da ortaklaşa kullanırlar. Bazı kere yüzde bir kurtulmak ihtimali var. En muhataralı fakat şanlı hizmetler çıkar. “Sen gideceksin, ben gideceğim yok. Ben gideceğim sıra bende der.” diye can pazarlığı olan bir hizmeti paylaşamazlar...

Hey gidi zamane hey! Ne vakitlere kaldık? Koca palabıyıklı delikanlılar hala askerliğin şerefini bilmiyorlar! Biz ne adamların neslindeniz biliyor musun? Babalarımız mürüvvet, fedakârlıkta birbirleriyle yarış ederlerdi. Şimdi siz Ahmet askerliği sevdiğiyle eğleniyorsunuz. Birisi halinizi görse sizi Rumelili köylü delikanlısı zannetmez. Mutlaka İstanbul çocuklarına benzetir. Can vermekte yarış dedim de hatırıma geldi. Geçen gün bir kitapta okuyorlardı. Eski Müslümanların halinden bir fıkra yazmışlar, şaşırdım kaldım. Bakın size de anlatayım! Vaktiyle İskenderiye’de Müslümanların bir mescidi yanar. Vaka Hıristiyanlardan zannolunur. Birkaç Müslüman delikanlısı bir yere gelir. İntikam almak için Hıristiyanların birahanesini yakarlar. Vali kim olduğunu bulamaz. Kendisi de zalimmiş. Tutar memlekette ne kadar gayretli, şeca’etli meşhur genç varsa bir yere cem’ eder. Ufak ufak kâğıtların kimine boynunu vurmaya kimine yalnız elini kesmek kimine af yazar. O gençlere kura çektirir. İçlerinden bir delikanlı kura kâğıdında katil çıktığını görünce. “Öldüğüme gam yemem. Bir ihtiyar validem var ona kim bakacak?” der demez yanındaki bir delikanlı “Birader benim kurama af çıktı. Allah’tan başka kimsem yok. Gel kâğıtları değişelim.” der. Beriki bu kadar büyük bir fedakârlığı kabul etmeyecek olur. İşi sairleri işitir. Kimi bildiğinin kimi hiç bilmediğinin yoluna canını fedaya kalkışır. Mürüvvet imtihanına çıkmış gibi ölüm yolunda birbirleriyle yarışa başlarlar... Şimdi Ahmet gönüllü yazılacak diye utanmadan geliyorsunuz. Benim dediğim erlerden olsanız bu köyde kur’a çekilmesine hacet görülmezdi. Yazık be yazık! Sizden böyle lakırdı işiteceğime sağlıklı köye gelmeyeydim.

Köylü : Ey sanki ne olmuş. Askerlik senin dediğin gibi zor bir şey mi?

Diğer Köylü : Öyle ya! Sanki biz korkar mıyız?

Ahmet : Canım öyle değil. Siz lakırdıyı azıcık çapraşık söylediniz de onun için Mehmet Çavuş hiddetlendi.

Mehmet Çavuş : Ağacığım sen onlara bakma! Onlar seni mahsus kızdırmak için söylüyorlar... Vakitte geliyor. Şunlar gelmezden evvel biraz daha askerlikten söyle

Köylü : Kuzum Mehmet Çavuş! Söyle! Sen bizim sözümüzü hiç yerine koy.

Mehmet Çavuş

: Ne söylüyordum? Ha! Asker olursan bir günde bin kişiyle candan arkadaş olursun. Sırası gelir kavgaya gidersin. İkbalin varsa şehit olursun. Ömrün varsa gazi olur dönersin. Dost düşman içinde kolunu sallaya sallaya gezersin. Bin türlü nişan alırsın göğsünü gere gere mertçe yaşarsın. Her şey olur. Hele bir asker olda bak... Ah yakında redifler toplansa da yine tüfeğe karavanaya, çantaya kavuşsam.

Ahmet

: Aman pehlivan kesme söyle.

Mehmet Çavuş

: Ne söyleyeyim? Benimde aşkıma tekrar kabartacaksın. Şimdi gidip tezkereyi bırakacağım geliyor. Allah da biliyor ki rediflik olmasaydı mutlaka tezkere bırakacaktım. O mübarek askerliğin söyleyişi muhabbeti tükenmez ki söyleyeyim. Bakın size bir şey daha anlatayım. Ortalıkta ses seda yok. Güneş sanki bulutlarla muharebe etmiş de bazılarını al kana boyamış gibi kırmızılı mavili bulutları pare pare çıkar, horozlar mahzun mahzun öter, kuşlar yuvalarından ayrılır. Rüzgâr serin serin eserken teslim meydana çıkılır, derken bir bölük asker süngü takmışlar, onu ortaya almışlar. Önünde mızıkça çalarak, o canım, o imanım, o yoluna kurban olduğum sancak gelmeye başlar... Çocuklar imanım hakkı için derim ki o mübarek görünür görünmez herkesin gözleri dolar, tüyleri ürperir. Bazısı zangır zangır titrer. Bazısı hüngür hüngür ağlar. İnsanın ciğeri ağzına gelir. Bahadırlaşır hallenir vesselam. O zaman herkesin aklına bir şey gelir. Kimi ağlar kimi güler. Benim de daima ahrette “Liva’u-l hamd” altına toplanacağımız gelirdi. Bilmem vaizlerden işittiniz mi? Mahşerde “Liva’u-l hamd” altına en evvel evliya sonra şehitler sonra gaziler sonra da öbür Müslümanlar gidecekmiş. *(Ağlamaya başlar)*

Ahmet

: *(Ağlayarak)* Ne ağlıyorsun ya?

Köylü

: *(Dikkatle)* Mehmet Çavuş! Mehmet Çavuş ağlama da söyle! Ne ağlıyorsun ya?

Mehmet Çavuş

: *(Gözlerini silerek)* Nasıl ağlamayayım? Bu kadar sene askerlik ettim. Elimden geldiği kadar iyi kötü hizmetlerde, kavgalarda bulundum da liva’u-l hamd’in altına gideceklerin ikinci sınıfı olamadım... Arkadaşlar ister inanın ister inanmayın! Her vakit ölümü karşılardım. Hücum edersek en ileride dönersek arkada bulunurdum yine bir şey olmadım. Allah’tan şahitlik istedim gazilik verdi. Ne yapayım anam beni kadir gecesi doğurmamış ki şehit olacak kadar ikballi olayım. Ama inşallah bundan böyle olurum Allah kerimdir.

Ahmet

: İnşallah cümlemizi!

Köylü

:Hay hay bizde!

Mehmet Çavuş

: Çocuklar artık bunu bırakalım.

Ahmet

: Aman pehlivan söyle! Vakitte geliyor

Köylü

: Bize bu kadar merak verdin! Taş gibi yüreğimizi süngere çevirdin de şimdi keseceksin öyle mi? Söyle Allah'ımı seversen söyle!

Mehmet Çavuş

: Dedim ya! O mübarek sancak sanki bir gelin, başına altından taç giymiş. Kendisi canfeslere bürünmüş. Sırma zülüflerini yüzüne gözüne yaymış. Sallana sallana etrafa selam vererek yerine gelir. Rüzgârın esmesiyle dalgalanmaya başlar. Sanki düşmana gidelim der gibi ileri ileri işaretleri verir. İşte o vakit insanın yüreği büyür büyürde kalbine sığmaz olur.

İmanım Allah birde mızıklar “Gaziler” havasına başlarlar. Hele dağlık yerlerde olursa o büyük borular pehlivan narası gibi zafer zafer diye bağırıldıkça taşlarda tekrarlar. Küçükleri çoluk çocuk vaveylası gibi nusret nusret dedikçe kuşlarda tazeler. Taşlar tekrarladıkça, kuşlar tazeledikçe insana bambaşka bir hal gelir. Artık o zaman en ummadığın bir nefer bile aslan kesilir. Hele muharebeye gidilirse artık sorma.

Ahmet

: *(Keserek)* Nasıl sorma asıl orayı söyle!

Mehmet Çavuş

: Muharebeye gidildi mi ovada çadırlar kurulur. Geceleri türküler, tamburlar, kavallar, mızıklar. Gündüzleri talimler artık sorma gitsin.

Köylü

: Onlar nemize lazım. Sen şu muharebeyi söyle muharebeyi!

Mehmet Çavuş

: *(İşitmemiş gibi)* Hele hiç hatırımdan çıkmaz. Başım teneşire gelse yine unutmam. Moskof muharebesindeydi. Şkutil'de Gazi Hüseyin Ağa'nın halini gördük de koca bir ordunun hali başkalaştı. Hepimize bir kat daha cesaret geldi.

Ahmet

: Aman pehlivan ne yaptı?

Mehmet Çavuş

: Yoook hepsini söyleyemem. Bazılarını anlatayım da bak. Ağlarsın be!

Ahmet-Köylüler

: *(Bir ağızdan)* Söyle söyle de ağlayalım.

Mehmet Çavuş

: Bu canım Hüseyin Ağa insan değilmiş de demirden istihkâmmiş gibi gülle demez kurşun demez hemen ilerler arada Allah Allah diye bir nara atar herkesin tüyleri düşmanın gözüne saplanacak mızrak gibi olur. Herife gülle isabet etti. Sol bacağına tek mil kaba etini aldı da o hala durmaz. Hemen “Ha babam ha! Ha aslanım ha!” diye herkese gayret verirdi. Sonra bir tabyaya hücum ettik. Hüseyin Ağa'nın yarası soğumuş. Tabyanın hendeği içinde kalmış. Bir kere kalkmış kendisini toprak içinde görünce Elhamdülillah muradıma erdim işte ben şehit olmuşum der demez bayılmış. Tekrar kalkmış, top tüfek seslerini mahşer gürültüsü zannederek Hani ya ben sağken hocaların söyledikleri sözler. İşte ben şehit oldum hani benim hurilerim demiş yine bayılmış yine kalkmış. Ben vaizlerden işitirdim şehitler de muharebeye gidermiş. Haydi, bende gideyim diye yaralı yaralı kalkmış ya medet Allah diye kendini istihkâmın içinde bulmuş. Herkes birbirine giriyor bir de “Ha babam vurun kesin! Vurulursanız benim gibi şehit olursunuz yine buraya gelir kavga edersiniz. Ha kuzum Allah'ın inayeti yardımı

bizimledir vurun kesin!” diye Hüseyin Ağa’nın sesini işittik. Bir de derviş Ahmet vardı. Tabya’nın bir köşesine çıkmış ezan okurken bir gülle geldi. Tamam-ı şahadet çekerken şehit etti. (*Ağlar*)

Diğer Köylü

: Amma da ettin ha! Hiç insana güller gelir, bacağına götürür de yine kavga edebilir mi?

Mehmet Çavuş

: Eder ya! Öyle bir gönüllüde kırk evliya kuvveti var. Sanki inanmıyor musun? O kavgada bulunanların hepsine sor. İstersen İstanbul’a git, Hüseyin Ağayı da görürsün. Geçende İstanbul’dan gelen sancak kaldıran Mustafa söyleyiverdi. Hüseyin Ağa hala Mekteb-i Harbiye deymiş.

Ahmet

: Canım şimdi sen bize yalan söyleyecek değilsin a! Bize şu muharebeyi söyle.

Mehmet Çavuş

: Hâsıl-ı insan dini uğruna can ve gönülden gazaya gitti mi düşman askerini pire gibi görür. Hiçbir şeyden korkmaz. Gülle, kurşun gelir yanındaki arkadaşını şehit eder de sen hala yanında görürsün. Hele kılıç kılıca, boğaz boğaza geldin mi sağa vur sola vur hep düşman(*Derken Ahmet ağlamaya başlar. Kur’a memurlarıyla imam da görünür*) Ahmet ne yapıyorsun? Bak kura’cılar geliyor. Şimdi seni ağlar görürlerse kuradan korkuyor derler. Sus! Şu gözünü başını sil.

Ahmet

: Sanki ben onun için ağlıyorum.

Mehmet Çavuş

: İyi ama onlar ne bilsin. Sus! Sus! İşte geldiler.

İKİNCİ MECLİS

(Kura memurları, imam, evvelkiler, daha birtakım köylü)

(Memurlar gelip bir kenarda kendilerine mahsus olan sandalyelerde otururlar)

İmam

: Yahu Ağalar! Gelin bakalım!

(Hepsi oraya toplanırlar)

Binbaşı

: Hüsnü Efendi defteri aç bakalım! İmam Efendi siz de açın! Azıcık çabuk tutun da bugün şu yanı başımızdaki köye de yetişelim.

Ahmet

: *(Ortalığı yarararak)* Efendim! Ağalar! Beyler! Beni askere yazın bakalım! Ben gönüllüyüm.

Binbaşı

: Aferin arkadaş sen şöyle dur.

(On beş kadar köylü ilerleyip içinden birisi) Efendim bizi de yazın! Biz de gönüllüüz.

Binbaşı : Pekâlâ, aferin evlatlar. Berhudar olun! Siz de şu delikanlının yanına gidin... Hadi bakalım bugün işimiz hep mertçe gidiyor.

Kâtip : Efendim! Buradan on beş kişi isteriz. Bunlar oldu on altı kuraya hacet yok.

Binbaşı : Öyleyse bu şahbazları bir muayene ettirelim de hepsi sağlamsa kuraya ne hacet! Hüseyin Efendi kalk bir muayene et.

Ahmet : Efendim! Neyimizi muayene edecek. Hepimiz demir gibiyiz. Şehirliler gibi içki içmeyiz ki içimiz çürük olsun. İstanbullular gibi de paytak değiliz. Beşikte büyümedik ki vücudumuz nazik olsun. Sebzevat yemeyiz ki midemizde fenalık olsun. Toz biberatıyla büyüdük. Tarlalarda yılan çıyan içinde güneşin karşısında piştik. Ellerimiz çapadan, kazmadan, ayaklarımız çarıktan nasır bağlamıştır. Gözümüz herkesten ziyade görür. Uykuyu sevmeyiz. Tembellikten hazzetmeyiz. Hepimiz de pehlivanız. Bir parça çavdar ekmeğiyle on günlük yola yaya gideriz. İsterseniz posta ile yarış edebiliriz. Hele terbiyemiz pek sadedir. Fesat bilmeyiz. Şunu bunu zemmetmeyiz. İtaatte kusurumuz yok. Ne derlerse amenna... Sakın işten kaçarız zannetmeyin. Ben evvelden beri gönüllüyüm. Şimdi (*Mehmet Çavuşu göstererek*) şu pehlivan askerliği söyledi de bunlarda sevdalandı.

Binbaşı : Peki evladım ama! Ben ne yapayım? Muayene etmek nizamdandır.

Ahmet : Öyleyse nizamınızı icra edin. Biz nizama koşuyoruz karşı gelmiyoruz.(*Tabip'e*)Gel beyefendi gel! Bak bakalım.

Tabip : (*Gidip ellerini, ayaklarını, göğüslerini yokladıktan sonra*) Allah'a emanet. Hepsi de aslan gibi tam asker olacak babayiğitler.

Binbaşı : Hüsnü Efendi çocukların isimlerine şerh ver.

Kâtip : Efendim bunlar on altı biz on beş istiyoruz. Nasıl edelim?

Ahmet : Sanki bir kurban ziyade olsa ne olur? Allah aşkına bizi birbirimizden ayırmayın. Biz bir yere gideceğiz, Allah'ın izniyle numunelik asker olacağız.

Binbaşı : Hayır oğlum hayır ayırmayız.(*Kâtip'e*) Sen yaz neme lazım. Ben öteki köyden bir noksan alırım.

Kâtip : Peki efendim(*deyip imamla beraber şerh verirler.*)

Binbaşı : *(Ayağa kalkarak)* Çocuklar şuraya gelin bakayım! Maşallah, maşallah aslanlarım! Allah sizi dine, devlete bağışlasın. İnşallah gider, hizmetinizi tekmil eder, güzel güzel terbiye olur insan olur da köyünüze dönersiniz. Aferin işte böyle olmalı. Allah'ın emrini böyle sevine sevine getirmeli. Şimdi vaktim yok yoksa sizlere biraz askerliğin şerefinden bahsederdim. Neyse kışlada öğrenirsiniz. Arkadaşlar birkaç gün kadar rahat edin! Ben buraya bir çavuş göndereceğim onunla beraber merkeze gidirsiniz.

Ahmet : Efendim şimdi gitsek olmaz mı?

Binbaşı : Hayır evladım nizamı öyledir.

Ahmet : Affedersiniz efendim. Nizam ne derse biz ondan ayrılmayız.

Binbaşı : İşte dediğim gibi çavuş gelince gidersiniz şimdilik rahat edin.

Ahmet : Efendim bizim rahatımız kışladadır. Bize kalsa bugün gideriz. Fakat nizama riayet borcumuz da onun için bekleyeceğiz.

Binbaşı : Neyse sabretmeli.

Kâtip : *(Gelerek)* Efendim kayıt oldubitti.

Binbaşı : Öyleyse gidelim. Çocuklar Allah'a ısmarladık.

Hepsi : Selametle devletli

Ahmet : Arkadaşlar! Haydi, öteki köye kadar geçirelim. Oradaki kurayı da seyredelim. Belki orada da birkaç kişiyi gönüllü yazdırırız.

Hepsi : Hay hay gideriz.

Ahmet : Öyleyse haydi!

(Giderler)

ARALIK PERDESİ İNER

İkinci Fasıl İkinci perde

Manzara

Yine köyün diğer bir meydanı Ahmet çarıkları çekmiş yol haliyle meydanaiki çınar ağacına gönüllü bayrağını dayamış görünür

BİRİNCİ MECLİS

(Ahmet-Mehmet Çavuş-Köylüler)

Ahmet

: Güneş ortalığı kaplıyor. Herkes işine gücüne gitti. Belki de askerler talimden gelmiştir. Onlar hala gelecekler de yola çıkacağız. Bilmem ki bu nasıl gönüllülüktür? Senin gönüllü dediğin uyku uyumaz, bir dakika rahat etmez. Sevdiği şeyden başkasının yüzüne bile bakmaz. Bahusus asker gönüllüsü! Uyusa bile rüyasında kavgalarda bulunur. Geçen gece nasılsa uyuyabilmişim. Dalar dalmaz rüyaya dalmışım. Sanki asker olmuşum her şeyi öğrenmişim. Sefer açılmış. Hepimiz gitmişiz. Tıpkı Mehmet Çavuş'un söylediği gibi top tüfek kavgasından sonra boğaz boğaza gelmiş. Ben düşmanın başlarından birinin başını kesmişim. Doğru büyüğümüze götürmüşüm. O da alnımdan öpmüş eliyle göğsüme nişan takmış. Ben yine kavgaya saldırmışım. *(Bu aralık Mehmet Çavuş gelip arkadan dinler)* Derken yerden bir ateş çıkmış. Beni göklere atmış. Sanki şehit olmuşum. Etrafıma melekler toplanmış cennete götürülürken sevincimden uyandım. Rüya olduğunu görünce üç dört saat kadar ağladım. Şimdi onu düşünüyorum. Bu bizim arkadaşlarda dediğim gibi gönüllülerden olsalar elbette bu zamana kadar gelirlerdi. Na işte vakitte geli...*(Dönüp güneşe bakarken Mehmet Çavuşu görür sükût eder.)*

Mehmet Çavuş

: Nasıl? Ahmet Pehlivan! Rüyadaki lağımdan korktun mu?

Ahmet

: Lağım nedir?

Mehmet Çavuş

: Şimdi söylenip duruyordun. Yer patlamış, seni gökyüzüne atmış. İşte ona lağım derler.

Ahmet

: Ne korkacağım. Allah'tan istediğim şehitlik ayağıma geldi fena mı?

Mehmet Çavuş

: Aferin pehlivan! İşte böyle olmalı. Yarın öbür gün kavgaya giderseniz öyle lağımış, topmuş, yanar gülleymiş hiç birini hatırına bile getirme. Bak Ahmet! İnsan bir kere ölür. Evde de olsa ölür, tarlada da olsa ölür, kavgada da olsa ölür...

Ölümden hiç korkmamalı. İkbali insan kavgada ölür. Ne soru ne sual ne de ölüm acısı. Bir gülle gelir yahut senin rüya gibi bir lağım patlar, bir anda canını cennete gönderir... Ama onda ölmeyi Allah kimseye

göstermesin. Hani rahat dōşeęi derler. Bütün bütün aksidir. O rahat dōşeęi değil azap Őiltesidir. Görüyoruz a! Bir takım Őehirliiler içkiden çapkınlıktan verem olur. Ciğerlerini kusarak yüz bin türlü ağrılarla haftalarca can çekişerek danalar gibi inleyerek ölür. Kabir azabını da Allah bilir...

Lakin askerlikte o yok. Ya kavgada dediğim gibi Şehit olursun yahut hastanede ölürsün. Hayır, ölürsün değil. Kışlada da ölsen yine Şehit olursun. Allah'ın vaadi var. Askerlikte olanı nerede olursa olsun Şehit eder.

Ahmet

: Ya ben askerde bulunduğum zamanda kavga olmazda gitmezsem. Ya askerlikte olmazsam? Őehitte olamam, gazide.

Mehmet Cavuş

: Zararı yok onunda sevabı başkadır. Sen vaiz efendilerden işitmedin mi? Canım bizim hocalarda aralıkta askerliğin Şerefinden, muharebenin faziletinden söylemezler ki herkes dini bir uğura hizmet etmek ne kadar büyükmüş görsün de askerliği anlasın... Neyse bari ben sana anlatayım da bak. Bizim bir alay müftüsü Hacı Mehmet Efendi vardı. Sağ ise Allah selamet versin. Öldü ise Allah rahmet eylesin. O mübarek adam her cuma vaaza çıkar hep askerliğin Şerefinden, muharebenin faziletlerinden, sevaplarından söylerdi. Bir gün Őehitlięin mertebesini gaziliğin sevabını söyledi de senin gibi birisi tıpkı senin sorduğun Şeyi sordu. Hoca da "Korkma oğlum size bir saat nöbet beklemenin sevabı kâfidir."dedi.

Ahmet

: Allah Allah!

Mehmet Cavuş

: Ne Őaşırsın? Bir kere Allah'ın inayetini, bir de askerliğin büyüklüğünü düşün! Elbette öyle mükâfat eder, herkes canının rahatı için çalışır. Askerler canını vermeye uğraşır. Hem de o kadar canı bekler. Din karındaşlarının ve vatan yoldaşlarının namusunu muhafaza eder. Devletin Şanını, milletin bayrağını göklerde gezdirir. Galiba sen nöbet ne demektir bilmiyorsun?

Ahmet

: Niye bilmeyeceğim. Kışla kapısında, karakolda bir saat dikilip durmak değil mi?

Mehmet Cavuş

: Değil ya. Bak sana nöbeti ekletmek için biz nöbete giderken yüzbaşımızın söylediği sözleri söyleyeyim de anla! Her nöbete gidişimizde "Çocuklar! Siz nöbetleyken kendinizi herkesten büyük herkesten cesur herkesten emniyetli saymalısınız. Çünkü bütün ümmet-i Muhammed ve onların sayesinde yaşayan bu kadar halk sizin cesurluğunuza, doğruluğunuza emniyet etmiş. Süngünüze yaslanmış uyuyor devletin Őanı, milletin namusu o bir saatte sizin üzerinizdedir. Her biriniz düşmanın bir ordusuna karşı durmuş kale gibidir. Biriniz azıcık uyusa yahut gevşeklik etse bu koca ordu bozulur. Bu ordunun bozulmasıyla devlet de elden gider. Deminki koca bir devlet o bir saatte size teslimdir sevabını da müftü efendiden her gün işitiyorsunuz ona göre hareket edin" derdi.

(Bu aralık üçü beşi bir arada gönüllüler gelmeye başlarlar)

Ahmet : Mehmet Çavuş! Kuzum ağacığım! Başını ağrıtaçağım ama neyse şu ricamı kabul et.

Mehmet Çavuş : Ayol(1) ben kalem efendisi değilim ki başım ağrısın ne söyleyeceksen söyle.

Ahmet : Hani geçende askere yazılacağımız gün muharebeyi söylüyordun da kuracılar geldi yarıda kaldı. Onun aşağısını.

Mehmet Çavuş : Peki ama o vakit hangi muharebeyi söylüyordum.

Ahmet : Canım! Hüseyin Ağa dedin sonra onu bıraktın muharebede boğaz boğaza gelindi mi sağa vur sola vur hep düşman demiştin.

Mehmet Çavuş : Ha! Anladım anladım “Şkutil”. Fakat o bittiydi.

Ahmet : Başka yok mu?

Mehmet Çavuş : Çoook. Kars kavgasında yine bulundum. Aydınli şışhaneci Mehmet Çavuş vardı. Düşman içinde yapayalnız kaldı. Kırılincaya kadar kılıcıyla, kılıcı kırıldıktan sonra tüfeğinin ucundan tuttu sopa gibi dipçiğiyle beş on düşman tepeledi. Sonra tüfek de elinden düştü. Bir düşman göğsüne süngü soktu. O haliyle onun da boğazını sıktı, boğdu.

Ahmet : İmanım pehlivan.

Mehmet Çavuş : Sonra düştü galiba da şehit oldu. Düşmansa uyur aslana rast gelmişte yolu kesilmiş yaban öküzü gibi yanına sokulamazdı. Yirmi otuz adım uzakta etrafını dolaşarak kedi ciğere bakarcasına dış bilerlerdi... Hiç insan o halde güler mi? Ben yaralı olduğum yerden bunları seyrederken birkaç kere kahkahayla güldüm. Nasıl gülmeyeyim ki? Şehidin etrafına toplanan düşmanlar ara sıra avcıya uğramış çil yavrusu gibi dağılır. Sonra da kuzgun gibi toplanırlardı. Meğerse merhum Mehmet Çavuş biri iki defa can çekişmiş. O aralık vücudu kımıldadıkça düşmanlar kaçarmış.

Ahmet : Amma da korkmuşlar ha!

Mehmet Çavuş : Anladın ya düşmanın hali bu. Bizim askerin ölüsünden bile korkar. Hem biz ne kadar az olsak şehitlerin ruhu imdadımıza yetişir. Ali dayı söylüyordu Silistre’de altı bin kişiyle düşmanın yüz bin kişisini bozmuşlar. Tuttukları esirler “Meğer siz bir avuç adammışsınız. Biz ise sizi pek çok görürdük. Yeşilli alaylarımız nerede?” diye gördükleri ruhları sorarlarmış. Onlarda “Hayır bizde yeşilli alay yoktur.” dedikçe “Nasıl yok bir takım iri iri herifler gelip boğazımızı sıkırlar ellerimizi tutarlar da sizi gösterirlerdi.” diyerek cevap verirlermiş.

İKİNCİ MECLİS

(Evvelkiler-Selim Çavuş)

Selim Çavuş : *(Asker elbisesiyle gelerek)* Hani ya? Hazır mısınız? Ahmet pehlivan nerde?

Ahmet : Burada burada!

Selim Çavuş : Haydi bakalım.

Ahmet : Arkadaşlar şuraya gelin! *(Toplanırlar)* Hepimiz burada mıyız?

Köylüler : *(Birbirine bakarak bir iki üç sayarlar)*

Bir Köylü : Buradayız. Hepimiz tam.

ÜÇÜNCÜ MECLİS

(Evvelkiler-Cazibe)

Cazibe : *(Yeldirme ile koşarak gelip Şaban'ın yakasından çeker)* Sen nereye gidiyorsun? İki senedir göndermediğin vaatler kalmadı. Çeşme başına çıktıkça söylediğin lakırdılarla kızların yanında yerlere geçirirdin. Herkes Şaban seni bu kadar seviyor da sen yüzüne bile bakmıyorsun günahdır dediler. En nihayet gönlümü aldın da gideceksin öyle mi? Gidecektin de niçin o kadar üstüme düştün. Ben sana ne ettim? Beni aşk delisi ettin de bırakıyorsun. Gönlümü aldın da gidiyorsun. Benim gönlüm o kadar katı mıdır ki kışlalara götürüyorsun. Gideceksin öyle mi? *(Yakasını bırakır umuma söyler)* Ağalar! Dünya ahiret babam kardeşim olun. Böyle deli gibi namussuz gibi içinize geldiğim için edepsiz demeyin. Halimi görüyorsunuz a. Affedin. Bu hainin iki senedir şununla bununla söylediği lakırdılar, çeşmede gördükçe attığı taşlar yüreğime işledi... Şimdi onu seviyorum. O giderse ben ölürüm. Ölsem ne ala. Deli olurum da dağlara kaçırım. Diri diri ayılar kurtlar yer *(Şaban'a)* Öyle hain hain ne bakıyorsun? Cellât bakışlı herif! Şaban Şaban ben seni bu saate kadar melek kıyafetinde görüyordum. Şimdi ağıldan kuzuları çalan analarını boğan kurtlara benzetiyorum. Hani dünya üzerimizden ayrılrsa da iki parça olsa yine ben senden ayrılmam. Senin için her şeyi gözüme alırım dediğin bu muydu? *(Ağlayarak yine yakasına sarılır)* Artık git! İşte dediğim başıma geldi. Sen gidersen ben deliririm derdim. O da baş gösterdi. Delirmesem bu kadar halkın içinde boğazına mı sarılırdım. Babamın, amcamın sordukları sözlere cevap verirken bile kızarırdım. Şimdi bir köy halkı içinde rezil gibi söyleniyorum... Allah aşkına olsun seviyorsan nereye gidiyorsun?

Sevmiyorsan kanım helal olsun. Zaten sana cellât demiştim beni öldür de git.

Saban : Artık yeter. İşte bende gitmem

Delikanlılar : Utanmazsan

Cazibe : Sen bilirsin. Ben yapacağımı bilirim.(Gider)

Saban : Sakın kendine bir şey etme! Gitmem kalacağım.

Delikanlılar : Utanmazsan

Saban : Gördünüz a o benden çok seviyor. Zaten bende böyle bir tecrübe isterdim. Artık siz gidin ben gelemeyeceğim.

Ahmet : *(Sıçrayıp yakasından tutarak)* Nereye gidiyorsun? Bir kızın üç beş lakırdısıyla asker firarisi mi olacaksın? Demincek yakan kızın elindeydi şimdi benim. Ahir bende değil şu bayrağa bağlıdır. Namusla bağlanmış bir düğümü çözüp de kendini murdar mı edeceksin? Sen onu askerlikten çok mu seviyorsun? Yoksa onun hayatını muhafaza etmeyi askerlikten daha büyük fedailik mi sayarsın? O sabredemez olursa yahut Mehmet Çavuş'un dediği gibi ikbalin var da sen şehit olursan cennet de kavuşursunuz. Yooook ömrün var da yaşarsan gazi olur. Göğsüne mertliğini ispat edecek nişanlar takar. Köye gelir. Bari erkek olduğunu gösterirsin.

Saban : Ne dersen de gidemeyeceğim.

Delikanlılar : Utanmazsan

Ahmet : *(Yakasını bırakıp iterek)* Defol! Gözü onda. Aklı fikri yavuklusunda! Kalbi fesatta hile de olan bir alçağın askerlikte işi ne? Git! Olanca ömrünü yavuklun olacak şeytanla çayırlarda, su kenarlarında sefa ile geçir. Dört günlük şu murdar dünyayı kendine yalancı cennet et... Yarın ahrette görüşürüz. Estağfurullah. Sen bizi göremezsin biz senin rezaletini cennetten seyrederez.

Mehmet Çavuş : Delikanlı sen utanmıyor musun? *(Cebinden aynayı çıkarıp Saban'ın yüzüne tutarak)* Bir kere kıyafetine bak! Pırasa kadar bıyıklarında var. *(On sekiz yaşında bir gönüllüyü göstererek)* Bir de şuna bak! İkinizi bir arada gören bunu senin sayende yaşıyor da senden mertlik öğreniyor çocuk zanneder. Şimdiki halini görende şu çocuğun eline esir düşmüş casus kıyafetli düşman zanneder. Utanmadan sen evinde oturacaksın da senin rahatını ikbalini böyle çocuklar bekleyecek. Allah'tan korkmaz peygamberinden utanmaz mısın? Yoksa sen Müslüman değil misin? Allah Müslümanlara askerliği farz etmiştir. Sen ise evinde kalmayı düşünüyorsun... Köyümüzden senin gibi ittifaktan ayrılır, ordu bozanlık eder başka bir delikanlı gördün mü? Yazık kıyafetine yazık...

Git o bıyıkları tıraş et de uyuz köpek gibi yavuklunu bekle! Bu köyde sen kıyafette adamı askerlik için yetiştirirler. Senin gibi kızların peşinde gezmek için değil.

Şaban : Nafile o beni o kadar sevmişken mümkün değil ayrılmam.

Delikanlılar : Utanmazsan

Mehmet Çavuş : Hah buldunuz utanacak yüzü

Ahmet : Canım bırakın defolsun gitsin Öyle karı canlı adamdan ne me'mul edersiniz ki?

Mehmet Çavuş : Hele şuna bak! Seviyormuş da ayrılmazmış. O seni o kadar severse işittiğimiz, gördüğümüz kızlar gibi yapsın. O senin arkandan gelsin.

Şaban : Hiç öyle şey mi olur?

Mehmet Çavuş : Niye olmazmış. Gözümle gördüm. Hala da sağdır bilmem hangi ordudadır. Bir süvari binbaşı Tahir Ağa var kendisi Erzurum taraflarındandır. Cennetmekân Sultan Mahmut zamanında askere yazılmış. Yavuklusu da erkek kıyafetiyle arkasına düşmüş o da asker olmuş. Üç dört sene bir alayda bulunmuşlar. Tahir Ağa'nın haberi bile olmamış... Askere setre pantolondan giydirdikleri vakit göğsünün kabalığından kız olduğunu anlamışlar. Tahkik tahkik derken Tahir Ağayı sevdiği anlaşılmış. İş Sultan Mahmut'a kadar duyulmuş. Sonra Tahir Ağaya nikâhla vermişler. Allah rahmet eylesin o hanım ölmüş fakat Tahir Ağa hala sağdır. Nasıl anlayabildin mi?

Şaban : Sahiyse

Mehmet Çavuş : Sana yalan söyleyecek ne borcum var? İstersen Mushaf-ı Şerifi getir elimi basar yemin ederim.

Selim Çavuş : Ne yemin edeceksin onu bende bilirim herkeste bilir.

Şaban : İnandım inandım... Mademki öyledir işte bende vazgeçtim ne yapar yaparım gönlümü ezerim. Artık gideceğim ver elini öpeyim. (*Eline sarılır öper*)

Mehmet Çavuş : (*Elini Çekerek*) Estağfurullah! Ona hacet yok. Fakat sana bir iki acı lakırdı söyledim zannederim helal et.

Şaban : Sen beni terbiye ettin. Senin bende hakkın var. Sen olmayaydın o lakırdıları söylemeyeydin ben burada kalır o alçaklığı kabul ederdim.

Mehmet Çavuş : Yok yok sen bana helal et. Hem Ahmet pehlivanla bir kucaklaş bakayım.

Şaban : Helal olsun (*Ahmet'e*) gel pehlivan sende kabahatimi affet.

Ahmet

: *(Gelip pehlivanca kucaklaşarak)* Neyse iyi söyledin kötü söyledin onların hepsi burada kalacak yine canciğer gibi eskisinden ala arkadaşız değil mi?

Şaban

: Hay hay! Dedim a ben dersi aldım bundan böyle besa...

DÖRDÜNCÜ MECLİS

(Evvelkiler-Köy İhtiyarları- İmam- Çoluk Çocuk)

Selim Çavuş

:Ahmet Pehlivan işte herkes geldi. Vakitte hemen geçiyor. Artık gidelim. Haydi, hısım akrabanızla görüşün. Ellerini öpün, hayır dualarını alın.

(Herkes dağılır. Öpüşür filan eder. Ahmet en evvel Mehmet Çavuş'un sonra pederinin elini öper meydana çıkar.)

Ahmet

: *(Dik sesle)* Yahu! Arkadaşlar! Yeter yeter haydi bakalım *(İmama)* Hoca efendi bir dua et. *(Umuma)* Gelin arkadaşlar âmin deyin.

(Herkes toplanır hoca duaya başlar umum âmin der dua biter)

Mehmet Çavuş

: *(Gönüllü bayrağını alarak İmam'a hitaben)* Hoca al şu bayrağı Ahmet Pehlivan'a ver.

İmam

: *(Bayrağı alıp Ahmet'e vererek)* Al oğlum bu sana layıktır. Arkadaşlarının önüne düş. Kışladan içeri öyle gir.

Ahmet

: *(Bayrağı alır)* Ben bu kadar büyük işlere kadir değilim. Fakat mademki beni münasip gördünüz...

Mehmet Çavuş

: Hepiniz de münasipsiniz. Fakat sen ön ayak olduğun için sana verdik. Göreyim sizi eğer kavgaya giderseniz böyle düşman bayraklarıyla dönesiniz. Köye gelirken bu bayrağın üstüne iftihar nişanı takıp ta gelesiniz... Haydi, Allah selamet versin. Allah yolunuzu açık yüzünüzü ak etsin. İnşallah gelişinizde gaziler geliyor diye sevinçlerle, tekbirlerle bir konaklık yerden karşılayalım. *(Giderlerken)* Hani ya türkü, ha bakalım hep bir ağızdan.

Gönüllüler

: *(Bir ağızdan)* Hey gaziler yol göründü yine garip sineme *(şarkı-yı meşhûrunu okuyarak giderler)*

ARALIK PERDESİ İNER

Üçüncü Fasıı Üçüncü Perde

Manzara

Bir kışla kapısı önünde sandalyeler atılmış bir tarafta miralay oturmuş kitap mütâla'a eder yanında evrak yığılmış kapının içinde nöbetçi zabıtler ile çavuşlar gezinir. Kapı nöbetçileri süngü takmış rahat duruş vaz'ında müşahede olunur.

BİRİNCİ MECLİS

(Miralay- Emir Çavuşu- Nöbetçi Zabiti)

Miralay : *(Askercesine dik sesle) Osman Çavuş!*

Emir Çavuşu : *(Gelip Temennâ ederek karşısında durur)*

Miralay : Kapı nöbetçisi zabiti çağıršana!

Emir Çavuşu : *(Temennâ ederek gider. Miralay yine kitap mütâla'a eder.)*

Zabit : *(Gelir temennâ eder durur.)*

Miralay : Nöbetçi binbaşısına bir boru çaldır. Buraya nizam karakoluna gelsin. Bir boru da nöbetçi çavuşlarına çaldır. İstibdâl olacaklar hazırlansın. Onlar bilir ya. Akşam tembihinde söylenmişti. Şimdi hazırlansınlar cem' borusunda hepsi buraya gelsinler. Bir posta çavuşu da gönder. Kâtipler yine defterlerini alsın gelsinler.

Zabit : *(Temennâ ederek gider. Akabinde borular çalınmaya başlar.)*

Miralay : Yirmi beş senedir zabitlik ediyorum, bu kadar adam gördüm şu Osman Çavuş gibi doğru, çalışkan, cesur, söz anlar, gayretli elhasıl her şeyi mükemmel hiç kimseye rast gelmedim... Canım ötekiler de iyi ama Osman Çavuş'un hali başka. Ben de ne kadar da büyük hakkı var. Çocuk beni ölümden kurtardı. Ben ise kendisine hiçbir iyilikte bulunamadım. Ne yapayım? Ondan kıdemlileri var. Şimdi eskiler haklılar dururken doğrusu Osman Çavuş için mazbata yaptırıp da mühürleyemem. Bakalım bugün eskiler teskerelerini alıp da giderlerse o vakit hakkıyla mazbata ederiz. Fakat zannedersen onun da teskeresi gelmiş... Bakın da belaya! Şimdi o da teskereyi alır giderse ne kadar da

acıyacağım. Acaba sahiyhen onunki de gelmiş mi? (*Evrakı karıştırmaya başlar.*)

İKİNCİ MECLİS

(*Evvelkiler-Binbaşı-Kâtipler*)

- Binbaşı** : (*Gelip temennâ eder*)
- Miralay** : Buyurun! Şu teskereleri verelim diye çağırıttım. Otursanıza! Şöyle, şöyle gelin! Kaymakam beyle ikinci binbaşı izinlidir değil mi?
- Binbaşı** : Evet efendim.
- Miralay** : Zararı yok, biz yapiveririz.
- Kâtipler** : (*Ellerinde defter ve hokka kalemle gelip temenna ederler.*)
- Miralay** : Buyurun siz de şöyle oturun bakalım! (*Dik sesle*) Osman Çavuş!
- Çavuş** : (*Gelir temennâ eder*)
- Miralay** : Nöbetçi zabıtine söyle, tembih ettiğim cem' borusunu çaldırsın.
- Çavuş** : (*Temennâ ederek gider. Biraz sonra boru çalınmaya başlar.*)
- Miralay** : Kendi kendime söylenip duruyordum. Şu bizim Osman Çavuş Allah için askerdir. Onun da teskeresi gelmiş mi diye bakıyordum. Giderse pek acıyacağım.
- Binbaşı** : Hakkınız var efendim. Öyle aslan parçası bir babayiğidin göz önünden kaybolması istenilmez. Fakat gitmesinde de fayda var.
- Miralay** : Ne gibi?
- Binbaşı** : Gider kendi gibi çocuklar yetiştirir.
- Miralay** : O da lazım. Fakat ben Osman Çavuşu pek sevmişim. Onun bana hizmeti pek çoktur. Karadağ'da hayatımı muhafazaya sebep oldu. Eğer yanımda olmasaydı gittiydim. (*Kâtip'e*) Nevres Efendi şu teskerelerde Osman Çavuşunki var mı baksana!
- Kâtip** : (*Deftere bakar sonra da evrakı karıştırır*)
- Binbaşı** : Efendim! Sizin tek başınıza kestiğiniz başları, ettiğiniz cesaretleri herkesten işitiyoruz. Niçin Osman Çavuş hayatımın muhafazasına sebep oldu diye kendinize iftira ediyorsunuz?
- Miralay** : Fil vaki yalnız da bulundum ama onun da hizmeti başkadır. Unutmaya gelmez. Bir gün epeyce kavgadan sonra tabur bir başka tepe tutmak

üzere çekiliyordu. Ben yaralandım düştüm. Eşkıyadan dört kişi sıra bıçak üzerime geliyorlardı. Osman Çavuş onların önüne durdu. Biri kaçtı üçünü parçaladı. Geldi beni arkasına aldı. Bir buçuk saat uzaktaki hastaneye götürdü. Yolda yine bir hayduda rast geldik. Beni arkasından bırakınca herifin üzerine yürüdü. Onunda işini bitirdi... Şimdi böyle aslandan ayrılmak kolay mıdır?

Binbaşı

: Sahiden mertçe davranmış. Fakat bendenize kalırsa borcunu eda etmiş. Bizim işimiz yalnız düşmana karşı gelmek değil. Muhatarada olan arkadaşlara da yardım etmektir. Ba husus, efendimiz gibi hakikaten baba denilecek bir zat hakkında nasıl davranılrsa yine azdır. Osman gelmeyeydi elbette Ali, Veli, Musa gelirdi.

Miralay

: Hüsn-i Teveccühünüz teşekkür ederim.

Binbaşı

: Estağfurullah. Bu kışlada sizden şerefli kim var? Ez her cihet vacibulhihtiramsınız... Saçınız sakalınız askerlikte ağarmış. Bu sinne gelinceye kadar her bir rütbeyi bin türlü fedakârlıkla kazanmışsınızdır. Hepimiz askerliği, vazifeyi sizden öğrendik. Dünya ahret babamızsınız.

Nöbetçi Zabiti

: *(Gelip Miralay'ın huzurunda temennâ eder.)* Efendim! Teskere alacaklar toplandı. Emrinizde muntazırdırlar.

Miralay

: Sırasıyla gelsinler.

Zabit

: *(Temennâ ederek gider.)*

Miralay

: Neyse sonra konuşuruz. *(Kâtiplere)* Efendiler! Defterleri açın şu teskereleri de aranıza alın birer birer verelim.

ÜÇÜNCÜ MECLİS

(Evvelkiler-Tezkere alacaklar)

(Tezkere alacaklar önlerinde zabitleriyle sırasınca gelip dizilir bir zabitin "bak" kumandasıyla temennâ ederek muntazır olurlar. Osman Çavuş da bunların içinde görünür.)

Miralay

: *(Kâtip'e)* Nevres Efendi ibtidâ sen başla!

Kâtip

: (Deftere bakarak okur) Alay iki tabur bir dörtte üç Mustafa YENİCE

Bir Nefer

: *(Meydana çıkararak temennâ eder)*

(Kâtip teskeresini Miralay'a verir. Miralay da nefere verir. Nefer de öpüp başına götürerek yerine çekilir)

Kâtip : Alay iki tabur bir bölük iki üçte dört Halim Selim KARAFERİYE.

(Keza)

Kâtip : Alay iki tabur bir bölük üç Çavuş Osman Ali ÜSKÜP

Osman Çavuş : *(Çıkıp temennaâ ederek kemañissabık tezkereyi öptükten sonra Miralay'a iade eder)* Efendim! Ben askere ölünceye kadar hizmet etmek için geldim. Hala sağım. Teskere alıp da nereye gideceğim? Elhamdülillah vücudum da sağlam. Daha çok vakit askerlik ederim. Allah kerimdir ya gazi ya şehit.

Miralay : Aferin Osman Çavuş! Sen şu tarafa dur.

Binbaşı : *(Usulcacık Miralay'a)* Beyefendi! Dideler Ruşen.

Miralay : Eyvallah. Ne kadar da memnun oldum. Dediğim gibi çıktı.

Kâtip : Alay iki tabur bir bölük dört Çavuş Hasan Ali PERLEPE!

(Bu da Osman Çavuş gibi olur. Kâtip devam eder. O tabur biter ötekine başlarlar. Onda da keza. İcara olunur. Kâtipler gider. Fakat bu işler arasında kışla derununda mızıkla güzel bir hava meşk eder. Dışarıdan hazin hazin işitilir.)

Miralay : *(Binbaşıyla beraber teskere terk edenlerin önüne giderler)* Aferin evlatlarım. Berhudar olun. İnşallah yakında hepiniz zabıt olursunuz. Allah dine devlete zeval vermesin. Askerin ölüsüne bile aylık verir. İhtiyarlarsanız teka'üd olursunuz. Rahatçacık yaşarsınız. Kısmetinizde varda bu yolda şehit olursanız, yine devlet çoluğunuza çocuğunuza maaş bağlar. Göreyim sizi eskiden ala çalışsınız. *(Teskerelerini alıp gideceklerin yanına giderler)* Haydi evlatlarım. Size de Allah selamet versin. Gidin, sizin gibi çocuklar yetiştirin. Şimdi redifsiniz. Talim zamanında en evvel siz gidin. Zaten bilirsiniz ya! Olsun bilin arkadaşlarımıza öğretirsiniz. Askerliğin şanını şöhretini herkese anlatın. *(Umuma)* Çocuklar! Bu kadar vakittir devletin nan u nimetini yediniz. Güzel güzel terbiye oldunuz... Her gün ettiğiniz duayı bir daha şöyle askercesine edin bakalım. Arş...

Hepsi : Padişahım çok yaşa! *(Akabinde temennâ ederler.)*

Miralay : Haydi uğurlar olsun. Allah selamet versin. Osman Çavuş sen yine burada kal. İşini bilirsin ya! *(Hepsi muntazaman temennâ ederek kışlaya giderler)*

(Binbaşıya) Epeyce usta asker gitti. Şimdi yeniler gelirse himmet edip de çabuk yetiştirilmeli.

Binbaşı : Fakat en ziyade güvendiklerimiz kaldı. Onlar çabuk yetiştirirler. *(Gönüllüler uzaktan görünür)*

Miralay : O ne? Kura askeri geliyor.

Binbaşı : Efendim hulus-i kalbiniz taburlarımızı bir saat olsun noksan bırakmaz. Üçü gittiyse beşi gelir.

DÖRDÜNCÜ MECLİS

(Evvelkiler-Gönüllüler)

(En ileride Selim Çavuş arkasından Ahmet bayrağı çekerek gönüllüler gelir)

Selim Çavuş : *(Temennâ ederek elindeki evrakı verir.)*

Miralay : *(Açıp okuyarak binbaşya verir.)* Osman Çavuş!

Çavuş : *(Gelip temennâ eder)*

Miralay : Al bu delikanlıları nizam karakoluna götür. Yarısını birinci tabura yarısını da ikinci tabura versinler. Bu çavuşta gidinceye kadar sende misafir olsun. Haydi!

Ahmet : Efendim! İki çift söz söylemek için müsaadenizi isterim

Miralay : Söyle evladım.

Ahmet : Efendim! Biz hepimiz gönüllüüz. Hepimiz de bir köylüüz. Adeta askerlik aşığıyız. Ya gazi ya şehit diye geliriz. Şimdi sizden iki şey rica ederiz... Aman efendim terbiyesiz demeyin. Ahdımız var da onun için huzurunuzda böyle lakırdı söylemeye cesaret ettik.

Miralay : Söyle oğlum söyle! Elimizden gelirse yaparız.

Ahmet : Bizim ahdımızın birisi kışlaya girerken sancak altından geçmek.

Miralay : O kolay *(Çavuş'a)* haydi Osman Çavuş nöbetçi zabıtini çağır... Ee sonra oğlum.

Ahmet : Bir de hepimiz bir yerde bulunup numunelik asker olacak kadar el birliğiyle çalışmak. Kuzum efendim bunlara müsaade edin. Çünkü Allah'a ahdımız var ya gazi ya şehit dedik. Ölünceye kadar askerlik edeceğiz.

Miralay : Hep bir yerde nasıl olur. Askerlikte o pek olamaz.

Ahmet : Aman efendim.

- Miralay** : Oğlum birlikte dediğin nedir.
- Ahmet** : Hani bir yerde bir yerde!
- Miralay** : *(Binbaşıyla konuştuğundan sonra)* Peki peki o da olur.
- Nöbetçi Zabiti** : *(Gelip temennâ eder)*
- Miralay** : Haydi. Tıpkı sancak resmül Selamı gibi. Bir bölük asker silahlansın. Sancağı bizim odadan alsınlar. Mızıkayla beraber buraya getirin. Çabuk ol. *(Zabit gider içeride boru çalınır)*
- Miralay** : Evlatlar! Siz nasıl oldu da böyle hep birden geldiniz?
- Ahmet** : Efendim ben zaten çocukluktan beri gönüllüyüm. Kura çekileceği gün bizim köyde askerden gelme bir Mehmet Çavuş var. O biraz askerliği söyledi. Bunların da damarları oynadı kanları kaynadı, ya gazi ya şehit diyerek hep birden asker olduk.
- Miralay** : Aferin oğullarım. İşte ben de istediğinizi yapıyorum. Göreyim sizi. Ne niyetle geldinizse sebat edesiniz. *(Mızıka sesi işitilir)* İşte sancak da geliyor. De bakayım nasıl davranacaksınız.
- Ahmet** : Efendim gelsin de gör(ün) *(Arkadaşlarına)* Doğru durun camide durur gibi.

BEŞİNCİ MECLİS

(Evvelkiler-Mızıka-Sancak Bölüğü)

(Önünde mızıka çalarak asker süngü takmış. Ortada sancak gelirler. Sancaktar meydana çıkar. Asker ve nöbetçiler selam durur, mızıka keser.)

- Miralay** : Haydi bakalım! Ne yapacaksınız?
- Ahmet** : *(Sancağın yanına gider)* Hey mübarek hala bizim senin yanına gelmeye haddimiz yok. Lakin ya gazi ya şehit dedik. Allah'la ahdedtik de gölgene sığındık. Müsaade edersen eteğini öpeceğiz. *(Ucunu öper, gönüllüler de sırayla gelir öperler)*
- Miralay** : Öyleyse azıcık durun. Bari kışlaya da sancağın altında girin. *(Bir zabite)* Bu delikanlıları bölüğün arkasına tertip et. *(Binbaşuya)* Sen de kumanda et.
- (Zabit tertibatını ikmal eder binbaşı kılıcını çeker)*

Binbaşı

: Bölük sağa yarım sağ.-Bölük ileri- Arş

Gönüllüler

: *(Bir ağızdan) Bismillah. Ya gazi ya şehit! (Mızıkla çalarak kışlaya girerler)*

Miralay

: *(Arkalarından içeri girmek üzereyken) Gördün mü Osman Çavuş çocuklar “Ya gazi ya şehit” diyip giriyorlar.*

(Perde ağır ağır inmeye başlar)

Osman Çavuş

: Efendim ben de ya gazi ya şehit dedim de teskere bıraktım. Yine derim “ Ya gazi ya şehit!”

SON PERDE İNER

SÖZLÜK

-A-

Akîb	: (A.) Sonra.
Âlâ	: (A.) Çok iyi.
Âmennâ	: (A.) İnanmış, kabul ettik.

-B-

Bâhusus	: (F.-A.) Özellikle.
Berhu(r)dar	: (F.) Mutlu.
Besâ	: (Arnavutça) söz (veriyorum).
Beyân	: (A.) Belirtme, söyleme.
Biberât	: (T.-A.) Biber.

-C-

Cânfes	: (F.-T.) Bir tür ipek kumaş.
Cem'iyet-i Tedrisiyye-i islâmiyye	: (A.-F.) İslami Öğretim Derneği(Darüşşafaka).
Cem'	: (A.) Toplanma.
Cüz'	: (A.) Parça, kısım.

-Ç-

Çapraşık	: (T.) Dolaşık.
-----------------	-----------------

-D-

Derc	: (A.) Yer verme.
Dîde	: (F.) Göz.

-E-

Erbâb-ı kemal	: (A.-F.) Olgun, aydın insanlar.
Ez her cihet	: (F.) Her yönden.

-F-

Farz	: (A.) Varsayım.
Fasıl	: (A.) Bölüm.

Fesât : (A.) Bozukluk, kötülük.
Firâri : (A.) Kaçak.

-G-

Gazâ : (A.) Kutsal savaş.

-H-

Hakîkaten : (A.) Gerçekten.
Hased etmek : (A.-T.) Kıskanmak.
Hâsılı : (A.-T.) Kısacası.
Hata pûşâne : (A.-F.) Eksikleri Gizleyen.
Hâvî : (A.) İçeren.
Hazzetmek : (A.-T.) Sevmek, hoşlanmak.
Himmet : (A.) Çaba.
Hüsn-î teveccüh : (A.-F.) Yakın ve güzel saymak.

-İ-

İbtidâ etmek : (A.-T.) Başlamak.
İcrâ etmek : (A.-T.) Yerine getirmek.
İftihâr : (A.) Övünç.
İkbâl : (A.) Talih, baht açıklığı.
İktizâ etmek : (A.-T.) Gerekmek.
İnâyet : (A.) Yardım.
İstibdâl : (A.) Değiştirme.
İstihkam : (A.) Çatışmada düşmandan korunmak için yapılmış yer, siper.
İttifak : (A.) Birlik.

-K-

Kâdir : (A.) Güçlü, kudretli.
Kemal-i ihtiram : (A.-F.) Eksiksiz saygı.
Kemâfissâbık : (A.) Önceki gibi.
-Çanta-

-L-

Liva'u-l hamd : (A.) Şükran sancağı.*(Müslümanlık inancına göre mahşerde şehitlerinde aralarında olacağı iyi insanların Dünyadaki iyilik ve ibadetlerine

karşılık altına girerek sıkıntılarından korunacakları sancak.)

-M-

Maarif Nezaret-i Celilesi	: (A.-F.) Milli Eğitim Bakanlığı.
Mahzûn	: (A.) Üzgün
Maiyet	: (A.) Birlik.
Mazbata	: (A.) Tutanak.
Meclis	: (A.) Toplantı yeri, görüşmek veya eğlenmek üzere bir araya gelmiş insan topluluğu.
Mekteb-i Harbiye	: (A.) Harp okulu.
Me'mül etmek	: (A.-T.) Ummak.
Meşk etmek	: (A.-T.) Müzik aleti ile bir eser çalmak.
Mızıka	: (İtalyanca) Bando.
Miralay	: (F.-T.) Albay.
Moskot	: (Rus.) Moskovalı, Rus.
Mukaddime	: (A.) Başlangıç.
Muhâfaza	: (A.) Koruma, kurtarma.
Muhârebe	: (A.) Çatışma.
Muhatara	: (A.) Tehlike.
Muhtasaran	: (A.) Özetle.
Muntazaman	: (A.) Düzen ve sıra ile.
Muntazır	: (A.) Bekleyen.
Müellif	: (A.) Yazar.
Müretteb	: (A.) Düzenlenmiş.
Mürüvvet	: (A.) Mertlik.
Müsâade	: (A.) İzin
Mütâla'a	: (A.) Okuma, İnceleme.
Müte'âkib	: (A.) İzleyen, ardı sıra gelen

-N-

Nâfile	: (A.) Boş, boş yere.
Nâil	: (A.) Ulaşan, başaran.
Nan	: (F.) Ekmek.
Nan u ni'met	: (F.-A.) İyilik, ihsan.
Neferât	: (A.) (Çoğ.) Erler.
Neşr	: (A.) Yayınlama.
Nekâ'is	: (A.) (Çoğ.) Eksiklikler.
Nişân	: (F.) Kazanılan başarıları göstermek için verilen madalya, belge.
Nizâm	: (A.) Kurallar bütünü, düzen.
Nümûne	: (F.) Örnek.
Nusret	: (A.) Yardım.

-R-

Râci'	: (A.) Dönük, bağlı.
Redif	: (A.) Yedekte bekletilen asker.
Ruşen	: (F.) Aydınlık

-S-

Sahîhan	: (A.) Gerçekten.
Sâir	: (A.) Diğer.
Sebzevât	: (F.-A.) Sebze
Setre	: (A.) Düz yakalı, önü düğmelerle kapalı ceket.
Sin	: (A.) Yaş.

-Ş-

Şârkı-yı meşhûr	: (A.-F.) Ünlü Şarkı
Şecâat	: (A.) Kahramanlık.
Şehrî	: (A.) Şehirli.
Şerh vermek	: (A.-T.) Açıklama yazmak.
Şikotil	: (Rus.) Rusya'da bir yer ismi

-T-

Tab' olunmak	: (A.-T.) Basılmak.
Tahlis-i vakt etmek	: (A.-F.-T.) Boş vakit bulmak.
Tahkik	: (A.) İnceleme
Tekmil	: (A.) Bütün.
Temennâ	: (A.) Önce öne eğildikten sonra kalkılırken el başa götürülerek verilen selam saygı selamı.
Temettü'	: (A.) Kazanç.
Terâcim-i Ahvâl	: (A.) (Çoğ.) Özgeçmişler.
Terceme-i Hâl	: (A.) Özgeçmiş.
Tezkere	: (A.) Pusula, Askerlik görevinin bittiğini gösteren belge.

-V-

Vacibühtiram	: (A.) Saygı (duymayı) gerektiren.
Vâlide	: (A.) Anne.
Vâveyla	: (A.) Çılgılık.
Vaz'	: (A.) Durum
Vecih	: (A.) Yön.
Vezâif-i mukaddese-i askeriye	: (A.-F.) Kutsal askerlik görevleri.

-Y-

Yeldirmek
Yessir(esir)

: (T.) Seğirtmek
: (A.) Tutsak

-Z-

Zâbit
Zemmetmek
Ziyâde

: (A.) Subay
: (A.-T.) Kötülemek
: (A.) Çok.

Eser Hakkında

Mehmet Rıfat'ın kaleme aldığı ve hicri 1291'de (miladi 1875) yayınlanan Çanta adlı mecmuadaki "Ya Gazi Ya Şehit" tiyatro oyunudur. Oyun genel olarak askerliğin şeref ve onurundan bahsetmektedir. Oyunda, askerden gelen, muharebelere katılmış gazilere çok fazla saygı gösterilirken, askerlik görevine yeni gidecek olan kişiler de bu onurlu vazifenin heyecanını duyarlar. Görevden gelmiş gazilerin sıkça askerlikteki kahramanlık, yiğitlik ve düşmana karşı koyma hikayelerinden bahsedilmektedir. Yazıldığı dönemde, ülkenin içinde bulunduğu savaş durumundan yola çıkılarak, vatan birliği ve bölünmezliği, topraklar için feda edilecek olan canların önemsizliği anlatılır. Hatta vatan için ölmek, ölümlerin en şerefli olarak karşımıza çıkar.

Levent Çeviker